

ธนาคารต้นไม้ (Tree Bank)

ธนาคารแห่งภูมิปัญญา ฝากเป็นต้นไม้ ดอก (เบี้ย) เป็นเงิน

“ธนาคารต้นไม้” คือ องค์กรภาคประชาชนที่ตั้งขึ้นเพื่อดำเนินการส่งเสริมให้ประชาชนปลูกต้นไม้ในที่ดินของตนเอง แล้วขึ้นทะเบียนต้นไม้ประเภทที่ใช้เนื้อไม้ได้กับธนาคารต้นไม้แต่ละสาขา ตลอดจน ประเมินและรับรองมูลค่าต้นไม้ให้เป็นเงินหรือทรัพย์สิน ฝากไว้ในรูปแบบของบัญชีธนาคาร ตามหลักการสร้างความพอเพียง มั่งคั่ง ยั่งยืน ให้กับประชาชนทุกคนที่ปลูกต้นไม้ ธนาคารต้นไม้ถือกำเนิดจากแนวคิดของนายพงษ์ ชูเนม หัวหน้าหน่วยอนุรักษ์และจัดการต้นน้ำพะโต๊ะ ผู้เชื่อมั่นในศักยภาพของชุมชนกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่า บูรณาการกับ “โครงการปลูกต้นไม้ใช้หนี้” ยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาความยากจนของสภาผู้นำชุมชนแห่งชาติ ภายใต้การนำของนายจินดา บุญจันทร์ เครือข่ายผู้นำชุมชนหลังสวน และว่าที่ ร.ต. ไสว แสงสว่าง ผู้จัดการ ชกส. สาขาหลังสวนในขณะนั้น ผู้ซึ่งอยู่กับกองหนี้สินของชาวบ้าน แต่กลับเชื่อในปรัชญาความพอเพียง ร่วมกันคิดและผลักดันจนเกิด “ธนาคารต้นไม้” สาขาแรกขึ้นในอำเภอหลังสวน

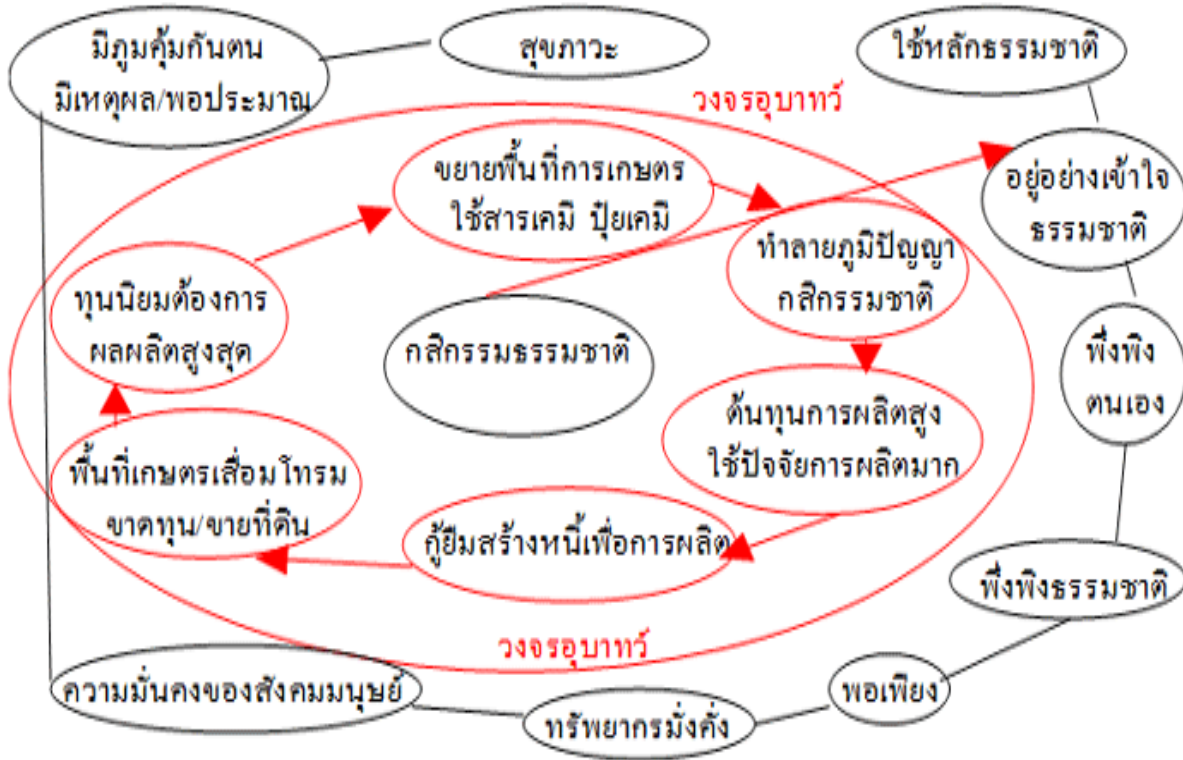
จังหวัดชุมพร ในปี 2549 ตามมติของที่ประชุมในเวทีเครือข่ายลุ่มน้ำหลังสวน เพื่อขยายฐานและให้คนไม่เป็นที่ได้ปลูกต้นไม้ลงในแผ่นดิน

ปัจจุบันธนาคารต้นไม้สำนักงานใหญ่ตั้งอยู่ที่ 84 ถนนเอเชีย สี่แยกเขาหลวง หมู่ 6 ตำบลทุ่งหลวง อำเภอละแม จังหวัดชุมพร โดยมีว่าที่ ร.ต. ไสว แสงสว่าง ผู้จัดการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ชกส.) สาขาท่าชนะ จ.สุราษฎร์ธานี เป็นผู้จัดการใหญ่ธนาคารต้นไม้ ธนาคารที่มี “ดอกเบี้ย” เป็นความร่วมมือและฝันป่าเป็นคนแรกของโลก

ที่มาของปัญหา สูการแสวงหาทางรอด

“ประเทศไทยกำลังป่วยไปด้วยโรคหนี้สิน” คำกล่าวของนายพงษ์ ชูเนม ไม่ได้เกินจริง เพราะจากข้อมูลชุมชนพบว่า ปัจจุบันเกษตรกรไทยกำลังประสบกับปัญหาหนี้สินทั่วประเทศ กว่า 2 ล้านล้านบาท ซึ่งส่วนใหญ่เป็นหนี้สินภาคเกษตรกรรมจากการที่ภาครัฐส่งเสริมให้มีการปลูกพืชเชิงเดี่ยวตามกระแสทุนนิยม เช่น อ้อย ข้าวโพด มันสำปะหลัง การทำนาข้าว ฯลฯ ที่มาของหนี้สินเกิดจากการกู้ยืมเงินมาลงทุนในเมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย ยาฆ่าแมลง เมื่อถึงเวลาเก็บเกี่ยว กลับประสบภาวะผลผลิตตกต่ำหรือภัยธรรมชาติจนขาดทุน ไม่มีเงินไปชำระหนี้ เกิดดอกเบี้ยสะสม แต่พอถึงฤดูกาลเพาะปลูกใหม่ก็กู้หนี้ยืมเงินมาลงทุนเหมือนเดิม จนเกิดเป็นหนี้สินอกพุนที่ไม่มีวันใช้หมด เกษตรกรไม่สามารถทำการเกษตรแล้วปลดหนี้ได้ บางคนจึงต้องนำที่ดินไปจำนองกับทางธนาคารเพื่อนำเงินมาใช้หนี้หรือขายที่ดินทำกินปลดหนี้ เมื่อไรที่ดินทำกินก็ต้องบุกรุกป่าหรือที่สาธารณประโยชน์หรือเข้าไปเป็นทาสแรงงานในสังคมอุตสาหกรรม หรือไม่ก็ปล่อยให้หนี้ท่วมแล้วเอาชีวิตเข้าแลกด้วยการตายปลดหนี้ตามแนวทางกองทุนฌาปนกิจ หรือมักจะหาทางออกของปัญหาด้วยการปิดถนนประท้วง ทำลายผลิตผลทางการเกษตรเพื่อ

เรียกร้องให้ทางรัฐบาลช่วยปลดหนี้ ถือเป็นวัฏจักรชีวิตหรือวงจรชีวิตเดิมๆ ของเกษตรกรที่เรียกกันว่า “วงจรอุบาทว์” ซึ่งร้อยละ 50 ของเกษตรกรไทยตกอยู่ในภาวะเสี่ยงที่จะสูญเสียที่ดินทำกินจากการขายที่ดินชำระหนี้หรือการหลุดจำนองกับทางธนาคาร

“ในอนาคต ความเป็นคนไทย แผ่นดินไทยจะหายไป กลายเป็นแค่คนใช้ที่ดิน เพราะถูกนายทุนกว้านซื้อ หรือหลุดจำนองให้กับธนาคารต่างชาติ” นายพงษา เจ้าของแนวคิดบอกว่า ปัญหาที่ดินเป็นปัญหาที่ใหญ่มาก ที่จะนำไปสู่การล่มสลายของแผ่นดิน เนื่องจากเกษตรกรจะนำที่ดินไปจำนำกับนายทุน หรือ จำนองกับทาง ชกส. เพื่อนำเงินมาลงทุน เมื่อไม่มีเงินใช้หนี้ก็จะขายที่ดินให้กับนายทุน แล้วทำการบุกรุกพื้นที่ป่า

ต่อไปเรื่อยๆ ในอนาคตที่ดินของเกษตรกรก็จะเข้าสู่มือของนายทุน ที่ดินในชนบทจะอยู่ในมือคนรวย ส่งผลให้สังคมไทยเกิดกลุ่มคน 3 ประเภท คือ

- (1) คนเมือง (นายทุน) ที่มีบ้านในเมือง แต่มีที่ดินในชนบทจากการที่ชาวบ้านขายที่ให้นี้
- (2) ชาวบ้านในชนบทที่ส่งลูกหลานไปเรียนในเมือง ที่เป็นหนี้ต้องขายที่ดินทำกินแล้วเข้ามาเป็นทาสแรงงานในสังคมอุตสาหกรรม ประกอบกับลูกหลานของคนในชนบทที่มีวิญญานของคนในเมืองเพราะถูกหล่อหลอมจากระบบการศึกษาในมหาวิทยาลัยให้ต้องอยู่ในเมือง และ

(3) คนต่างด้าวที่เข้าสู่แรงงานภาคเกษตรในชนบทในที่ดินของคนเมืองทดแทนเกษตรกรไทยที่หนีไปใช้แรงงานในเมือง

ในอนาคตระบบการผลิตอาหารจะกลายเป็นแบบระบบฟาร์มใหญ่ที่ใช้แรงงานต่างชาติ อาหารจะราคาแพงขึ้น เพราะไม่มีใครต่อราคา กลุ่มนายทุนจะตกลงราคากันเอง คนไทยต้องซื้อของกินทุกอย่าง “ทำอย่างไรก็ได้ให้ประชาชนเป็นเจ้าของและอยู่บนแผ่นดินของตนเองให้นานที่สุด” นายพงษา เชื่อว่า ทางออกของปัญหาดังกล่าวมีทางเดียว คือ การปลูกต้นไม้และรับรองต้นไม้เป็นทรัพย์สินเพื่อนำไปค้ำประกันหนี้สินกับทางรัฐ จะสามารถเปลี่ยนฐานการออมจากภาคในเมืองมาสู่การออมภาคประชาชน “ปลูกต้นไม้ ดีกว่าเป็นเงิน ชำระหนี้” โดยต้นไม้ควรมีค่า ขณะที่ยังมีชีวิตอยู่ แต่ในความจริงปัจจุบันต้นไม้จะต้องตัดตายเสียก่อนจึงมีค่า จึงน่าจะให้ค่าหรือสร้างค่าต้นไม้ ขณะมีชีวิตและเพื่อให้โอกาสคนที่ปลูกต้นไม้ทั้งที่มีหนี้สินหรือไม่มีหนี้สินได้ปลูกต้นไม้ลงในแผ่นดิน เพื่อเป็นการตอบแทนคุณแผ่นดินที่ได้อยู่อาศัย โดยมีแนวคิดและหลักการในการตอบสนองการแก้ไขปัญหาและสร้างสรรค์ทางออกให้แก่ คน แผ่นดิน และโลก ดังนี้

แนวคิดของธนาคารต้นไม้

1. ให้ภาคประชาชนโดยเฉพาะเกษตรกรปลูกต้นไม้เศรษฐกิจ ในที่ดินทำกินของตนเองแล้วสร้างมูลค่าต้นไม้ เป็นทรัพย์สิน เป็นเงินเพื่อใช้ทรัพย์สินดังกล่าวไปเป็นทุนหรือชำระหนี้ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) ตลอดจนการใช้มูลค่าไม้เป็นหลักทรัพย์ หรือหลักประกันต่างๆ ที่จะต้องทำระหว่างรัฐกับประชาชน
2. ให้ชุมชนปลูกต้นไม้ในที่ดินส่วนรวม เพื่อสร้างมูลค่าเป็นทรัพย์สินของชุมชนส่วนรวม
3. เพิ่มพื้นที่สีเขียวให้แผ่นดิน และมุ่งแก้ปัญหาโลกร้อน ด้วยแนวคิดโลก 5 ใบ บนโลกใบเดียว
4. ให้เกษตรกรรักแผ่นดินทำกิน และสร้างมูลค่าเพิ่มให้ที่ดินตลอดจนป้องกันการซื้อขายที่ดิน
5. รับรองสิทธิต้นไม้ที่ปลูกและรับรองสิทธิในที่ดินที่ประชาชนได้ปลูกต้นไม้
6. สร้างจิตสำนึกอนุรักษ์ สร้างเครือข่าย กลุ่มคนที่ปลูกต้นไม้
7. สร้างความพอเพียง มั่งคั่ง ยั่งยืนให้กับมนุษย์และสิ่งแวดล้อมตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
8. ดำรงวิถีการเกษตรที่มุ่งเอาภูมิปัญญาชาติพันธุ์ไทยทำการเกษตรให้เกิดความหลากหลายในพื้นที่ และสร้างสมดุลแก่ระบบนิเวศ ตามแนวทาง ป่า 3 อย่าง ประโยชน์ 4 อย่าง

หลักการของธนาคารต้นไม้

หลักการที่ 1 ต้นไม้ที่ประชาชนปลูก ณ ที่ใด ประชาชนมีสิทธิในการเป็นเจ้าของ หลักการนี้ หมายถึง การให้ค่าแก่สิทธิชุมชน สิทธิประชาชน ให้เกิดการรู้สึกเป็นเจ้าของ เพราะปัญหาที่ผ่านมาเสมือนว่าประชาชนไม่ได้เป็นเจ้าของ จึงไม่เห็นคุณค่าความหมายของต้นไม้

หลักการที่ 2 ต้นไม้ที่ประชาชนปลูก ณ ที่ใด ประชาชนย่อมมีสิทธิดูแลรักษา คิดมูลค่าและการตัดเพื่อเป็นสินค้า หมายถึง การให้สิทธิในการดูแล รักษา และสิทธิในการจัดการ เพื่อการค้าขาย เป็นสินทรัพย์เลี้ยงชีพได้เหมือนพืชเกษตรอื่น

หลักการที่ 3 ผืนแผ่นดินที่ประชาชนปลูกต้นไม้ ประชาชนย่อมได้รับการรับรองสิทธิทั้งต้นไม้และที่ดิน ให้เป็นของประชาชน หมายถึง ทั้งต้นไม้ที่ประชาชนปลูก และผืนแผ่นดินที่ประชาชนปลูก พึงจะต้องได้สิทธิขั้นพื้นฐาน ให้ประชาชนรู้ซึ่งถึงความเป็นเจ้าของตามสมควร อีกในหนึ่ง คือ สิทธิของบุคคลในการถือครองต้องมาจากต้นไม้ที่ก่อกำเนิดขึ้นในแผ่นดินนั้นด้วย

หลักการที่ 4 ต้นไม้ที่ประชาชนปลูก ย่อมเป็นทรัพย์สินของประชาชนและต้นไม้ทุกต้นย่อมมีมูลค่าเสมือนเงินทอง หมายถึง การรองรับคุณค่า มูลค่า แก่ต้นไม้ของประชาชนและให้ค่านั้นตกเป็นทรัพย์สินของประชาชนผู้การตกทอดเป็นไม้มรดกเช่นทรัพย์สินอื่น

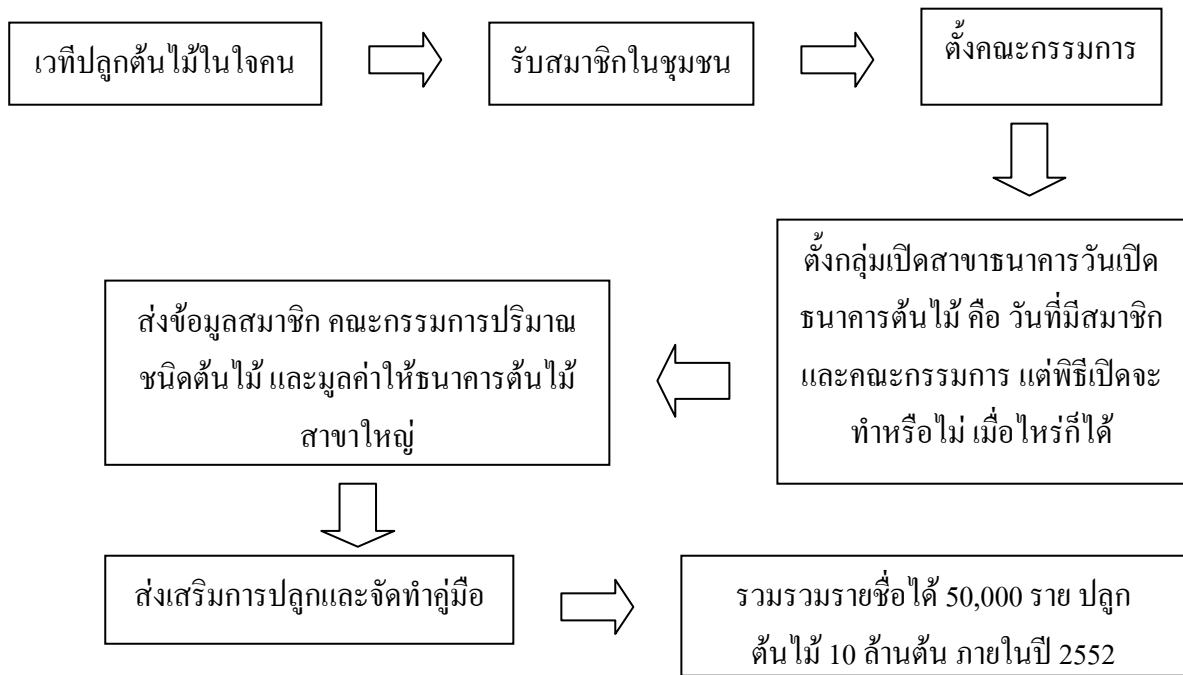
หลักการที่ 5 ต้นไม้ทุกต้นที่ประชาชนปลูกย่อมสร้างสีเขียวให้แผ่นดิน และความสมดุลให้กับระบบนิเวศ ตลอดจนแก้ปัญหาโลกร้อนได้โดยคุชฎี

กระบวนการเรียนรู้สู่ปัญญา

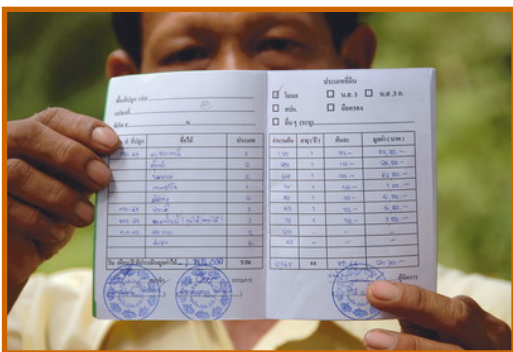
ในขั้นตอนของการจัดตั้งธนาคารต้นไม้เริ่มต้นที่การจัดเวทีสร้างความเข้าใจ เรียกว่า “เวทีการปลูกต้นไม้ในใจคน” ซึ่งเป็นการดำเนินงานตามแนวพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ครั้งหนึ่งเคยตรัสเอาไว้ว่า “พนักงานป่าไม้ต้องปลูกต้นไม้ในใจคนเสียก่อน แล้วประชาชนจะเอาต้นไม้ไปปลูกในแผ่นดิน” เวทีนี้เป็นการสร้างความรู้ ความเข้าใจ ให้ถูกทิศทางและเป็นไปในแนวทางเดียวกัน มีเงื่อนไขความสัมพันธ์ของผู้ปลูก/กลุ่ม/องค์กร และเป้าหมายที่ชัดเจนตามแนวคิดและหลักการ โดยเน้นการปลูกเพื่อวัตถุประสงค์ที่หลากหลายมิใช่เพื่อเป็นเพียงแค่งาน โดยอาศัยความโลภหรือรูปแบบการปลูกในเชิงเดี่ยวเพื่อต้องการให้ได้เงินอย่างง่ายและรวดเร็ว ตลอดจนเป็นการระดมความรู้ ความคิด สร้างกระบวนการรวมกลุ่มของสังคมคนปลูกต้นไม้ มีข้อตกลงร่วมกันและเป็นการประชาสัมพันธ์แนวทางต่อประชาชน ซึ่งนายพงษาได้เดินทางไปจัดเวทีปลูกต้นไม้ในใจคนเกือบทั่วประเทศ เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชน เรียกว่า เป็นการขับเคลื่อนการพัฒนาด้วย “กระบวนการเรียนรู้” หรือ “กระบวนการทางปัญญา” และเรียกการพัฒนาด้วยกระบวนการเรียนรู้ที่ว่า “การพัฒนาบนฐานความรู้” (Knowledge based development)

หลังจากการจัดเวทีปลูกต้นไม้ในใจคน ก็ได้มีการเปิดรับสมัครสมาชิกในชุมชน ทั้งที่ปลูกต้นไม้แล้วและยังไม่ปลูกต้นไม้ ทั้งเป็นหนี้และไม่เป็นหนี้ อย่างน้อยชุมชนละ 50 คน แล้วให้คัดเลือกตัวแทนจากสมาชิกเป็นคณะกรรมการสาขา สาขาละ 9 – 15 คน โดยให้เป็นผู้จัดการสาขา 1 คน ประธานกรรมการ 1 คน และกรรมการฝ่ายจัดซื้อ ฝ่ายตรวจสอบ และฝ่ายอื่นๆ ในจำนวน นั้น 1 – 2 คน จะเข้าไปเป็นคณะกรรมการธนาคารต้นไม้ระดับจังหวัดเพื่อร่วมประชุมวางแผนการทำงาน อย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง เมื่อมีสมาชิกและกรรมการผู้จัดการแล้ว ก็ถือว่าเปิดธนาคารต้นไม้สาขานั้นๆแล้ว ซึ่งจะมีพิธีเปิดหรือไม่ก็ได้

“ฝากเป็นต้นไม้ ดอก (เบี้ย) เป็นเงิน” หลังจากที่บ้านปลูกต้นไม้ในใจของตนเองหรือที่สาธารณะประโยชน์ ซึ่งต้องปลูกแบบผสมผสาน หลายชนิดรวมกัน โดยต้องเป็นไม้ที่สามารถนำต้นหรือเนื้อไม้มาใช้ประโยชน์ได้ หลังปลูกไปแล้ว 6 เดือน คณะกรรมการจะออกไปตรวจแปลงปลูกต้นไม้ ประเมินค่าต้นไม้เป็นเงิน และจะบันทึกในสมุด (คล้ายสมุดบัญชีเงินฝาก) ของสมาชิกแต่ละคน โดยปีแรกจะให้มูลค่าต้นไม้ที่ปลูกไว้ต้นละ 100 บาท ปีที่ 2 ราคาต้นละ 200 บาท และเพิ่มค่าไปเรื่อยๆทุกปี เท่ากับว่าต้นไม้ที่ปลูกจะเป็นเหมือนเงินออม เพราะมูลค่าของต้นไม้จะถูกบันทึกไว้ทุกปี ตามการเติบโตของต้นไม้จนกว่าต้นไม้จะถึงเวลาตัดหรือโค่นไปทำประโยชน์ต่างๆ เช่น ปลูกบ้าน ทำเฟอร์นิเจอร์ ซึ่งต้นไม้บางชนิดต้องมีอายุ 7 – 10 ปี จึงจะใช้ประโยชน์ได้ ซึ่งประชาชนสามารถเอาต้นไม้ที่ประเมินค่าแล้วไปค้าประกันหนี้สินกับทางธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) ได้

หลักเกณฑ์การคำนวณมูลค่าไม้ของธนาคารต้นไม้ คิดคำนวณจากภาครัฐเป็นเกณฑ์ โดยปกติการปลูกป่า หรือปลูกต้นไม้ตามแนวถนนในเมือง ที่สาธารณะ รัฐต้องลงทุนในเชิงงบประมาณในการปลูกกรณีปลูกสร้างสวนป่ารัฐ ใช้งบประมาณในการดำเนินการที่สูงประมาณต้นละ 100 บาท/ปี จึงปรับแนวคิด ซึ่งเมื่อรัฐปลูกต้นไม้ รัฐลงทุนต้นละ 100 บาท/ปี เพราะฉะนั้น หากประชาชนปลูกต้นไม้ โดยประชาชนลงทุนเอง รัฐจึงต้องจ่ายเงินให้ประชาชน หรือไม่ก็รับรองมูลค่าต้นไม้ของประชาชน เท่ากับทุนที่รัฐลงทุน ยกตัวอย่าง หากประเทศนี้ต้องการต้นไม้ในประเทศไทย 1,000 ต้น รัฐจะต้องเก็บภาษีจากประชาชน แล้วนำมาจัดงบประมาณจ้างข้าราชการกรมป่าไม้ กรมอุทยานฯ หรือหน่วยงานอื่น ๆ ทำการปลูกต้นไม้โดยคิดค่าปลูกต้นละประมาณ 100 บาท ในการปลูก 1,000 ต้น รัฐต้องใช้จ่ายเงิน 100,000 บาท ขณะเดียวกันหากประชาชนปลูกต้นไม้ขึ้นในประเทศ 1,000 ต้น โดยประชาชนลงทุนเอง ก็มีต้นไม้

ขึ้นในประเทศเช่นกัน หากรัฐไม่ให้อะไรแก่ประชาชนแสดงว่ารัฐเอาเปรียบประชาชน เพราะฉะนั้นรัฐพึงต้องรับรองมูลค่าต้นไม้ของประชาชน

จากการปลูกต้นไม้ของประชาชน ทำให้ประเทศได้ต้นไม้โดยรัฐไม่ต้องสูญเสียเงินลงทุน เพราะประชาชนลงทุนให้แทน แม้รัฐรับรองเป็นมูลค่าในบัญชีธนาคารต้นไม้แล้วก็จริง แต่รัฐยังไม่ได้ออกค่าใช้จ่ายอะไร เพราะฉะนั้น รัฐจึงควรตอบแทนประชาชน โดยการจ่ายดอกเบี้ยจากมูลค่าต้นไม้ให้ประชาชนแต่ละปี กรณีประชาชนเป็นหนี้ก็จ่ายดอกเบี้ยเงินกู้ให้ ธกส. หรือธนาคารอื่น ๆ กรณีประชาชนไม่เป็นหนี้ รัฐก็ต้องจ่ายดอกเบี้ยหนึ่งเงินฝากในอัตราที่เท่ากับดอกเบี้ยเงินกู้ที่ประชาชนจ่ายกับ ธกส. ซึ่งเป็นการจัดสร้างความเป็นธรรมให้กับประชาชน และเป็นแรงจูงใจในการปลูกต้นไม้ของประชาชน และมีต้นไม้เกิดขึ้นในประเทศนี้ ไม่ว่าจะที่ดินนั้นใครครอบครองอยู่ที่ตาม ถือว่าเป็นต้นไม้ของประเทศไทย โดยมุ่งหวังให้เกิดประโยชน์อย่างบูรณาการ 8 ประการ

1. ประชาชนทุกคนทั้งที่เป็นหนี้และไม่เป็นหนี้ สามารถปลูกต้นไม้แล้วได้ประโยชน์จากรัฐเหมือนกัน
2. ที่สร้างรูปแบบผสมผสานกระบวนการส่งเสริมตามพหุวัฒนธรรมสังคมไทยที่ยอมรับผู้นำ ผู้มีอำนาจ ผู้มีความมั่งคั่ง ผู้มีความดีงาม โดยให้กลุ่มคนเหล่านี้ที่ไม่ได้เป็นหนี้ เป็นผู้นำในการปลูกต้นไม้และส่งเสริมให้ผู้อื่นปลูก ซึ่งจะได้การยอมรับมากกว่า
3. การประเมินค่าต้นไม้ให้เป็นทรัพย์สินที่มีชีวิต ซึ่งเป็นการสร้างค่าให้แก่ต้นไม้ตั้งแต่เริ่มปลูก และฝากไว้ในบัญชีธนาคาร
4. กลุ่มคนทั่วไปที่ไม่มีหนี้สินต้องการปลูกต้นไม้เพื่อความมั่นคงของตน เพื่อตกทอดเป็นมรดก และเพื่อเป็นการสร้างกุลเก๋มมนุษยชาติ
5. ให้องค์กรและหน่วยงานต่าง ๆ ได้ใช้ที่ดินว่างเปล่าสร้างมูลค่าให้แก่ตนด้วยต้นไม้
6. ใช้ต้นไม้เป็นเครื่องมือสร้างระบบนิเวศที่สมดุลในพื้นที่เล็ก ๆ ของเกษตรเพื่อเปลี่ยนพื้นที่สมดุลในระบบนิเวศจากป่าต้นใหญ่ ด้วยความเชื่อถือว่าระบบนิเวศ ณ จุดหนึ่งจะส่งผลต่อพื้นที่นั้น
7. เพิ่มพื้นที่ป่าและการสร้างความมั่นคงในแผ่นดิน โดยใช้เงื่อนไขในการรับรองต้นไม้ และแผ่นดินที่ประชาชนปลูกต้นไม้
8. เปลี่ยนฐานการออมเงินสู่ภาคชนบทโดยใช้ต้นไม้ซึ่งเป็นการถนอมและจุดแข็งของคนชนบท

ผลการเรียนรู้สู่ความสำเร็จ

“พอเพียง มั่งคั่ง ยั่งยืน” เป็นคำขวัญ หรือเครื่องหมายทางความคิดของธนาคารต้นไม้ ที่ต้องการให้เกษตรกรไทย มุ่งเอาภูมิปัญญาชาติพันธุ์ไทยในการทำเกษตรแบบดั้งเดิมที่เรียบง่ายและเคารพธรรมชาติในการจัดระบบต้นไม้ที่หลากหลาย กลมกลืนในพื้นที่หนึ่งให้คล้ายกับสภาพป่า นอกจากจะสร้างพืชอาหารจากการปลูกพืชผสมผสานให้เกิดความหลากหลายทางชีวภาพเพื่อความพอเพียงในการดำรงชีวิต สร้างความมั่งคั่งจากมูลค่าของต้นไม้ที่ปลูกไว้แล้วนำมาตีค่าเป็นทรัพย์สินใช้ค่าประกันหนี้สิน ยังเป็นทำเกิดผืนป่าขนาดเล็กที่มีสร้างความยั่งยืนให้กับระบบนิเวศต่อไป

ธนาคารต้นไม้ คือ อีกก้าวของการบูรณาการทางปัญญาที่สามารถจัดการกับปัญหาหนี้สินได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลของการรวมพลังของเครือข่ายธนาคารต้นไม้จังหวัดชุมพร สามารถผลักดันให้เป็นวาระแห่งชาติ ด้วยการปลูกต้นไม้ใช้หนี้ เมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม 2550 โดยความร่วมมือระหว่าง ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) สภาผู้นำชุมชนแห่งชาติ กองทุนฟื้นฟูเกษตรกรแห่งประเทศไทย ที่ร่วมกันผลักดันแนวคิดและแนวทางโดยอาศัยต้นแบบจาก “ธนาคารต้นไม้” และทำให้ พล.อ. สุรยุทธ์

จุลานนท์ นายกรัฐมนตรี ประกาศให้เป็นวาระแห่งชาติ ปัจจุบัน ธนาคารต้นไม้ มีสาขาอยู่ใน 23 จังหวัดทั่วประเทศ ได้แก่ จังหวัดชุมพร สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช ระนอง ตรัง พังงา ประจวบคีรีขันธ์ ตราด จันทบุรี ระยอง ชลบุรี สุโขทัย สุพรรณบุรี สระแก้ว พิจิตร เชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน ตาก แพร่ นครพนม อุดรดิตถ์ นครนายก รวมทั้งสิ้น 153 สาขา มีสมาชิกกว่า 13,800 คน อนาคตการทำงาน ว่าที่ ร.ต. ไสว แสงสว่าง ในฐานะผู้จัดการสำนักงานใหญ่ “ธนาคารต้นไม้” วางเป้าหมายจะขยายสาขาของธนาคารต้นไม้ทั่วประเทศ ให้ได้ 2,300 สาขา และจะปลูกต้นไม้ให้ได้ 84 ล้านต้น ภายในปี พ.ศ. 2554 เพื่อทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในปีมหามงคลที่พระองค์ทรงเจริญพระชนมายุ 84 พรรษา

ผู้จัดการธนาคารต้นไม้สำนักงานใหญ่ เชื่อว่า ถ้าเกษตรกรไทยหันกลับมายึดหลักการทำงานเกษตรตามแนวทาง การปลูกป่า 3 อย่าง ประโยชน์ 4 อย่าง ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระดำริเสด็จว่า “การปลูกป่า ถ้าจะให้ราษฎรมีประโยชน์ ให้เขาได้ใช้วิธีปลูกไม้ 3 อย่าง แต่มีประโยชน์ 4 อย่าง คือ ไม้ใช้สอย ไม้กินได้ ไม้เศรษฐกิจ โดยปลูกรองรับการชลประทาน ปลูกรับชั้นน้ำ และปลูกอดช่วงไหล่ตามรอยห้วยเพื่อรับน้ำฝนอย่างเดียว ประโยชน์อย่างี่ 4 คือ สามารถช่วยอนุรักษ์ดินและน้ำ” หรือการปลูกพืชตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่สอดคล้องกับแนวทางของธนาคารต้นไม้แล้ว คาดว่า ภายใน 10 ปี ธนาคารต้นไม้ จะช่วยปลดหนี้ให้กับเกษตรกรได้อย่างแน่นอน อีกทั้งยังได้วางแผนการจัดการผลผลิตไม้ไว้แล้วในรูปของวิสาหกิจชุมชน เช่น การตั้งโรงงานไฟฟ้าพลังงานชีวมวล โรงงานแปรรูปไม้ ผลิตภัณฑ์สินค้า OTOP จากไม้ การส่งเสริมการปลูกบ้านจากไม้เพื่อลดการนำเข้าเหล็กจากต่างประเทศ เป็นต้น รวมทั้งยังสามารถส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในพื้นที่ บริการที่พักแบบโฮมสเตย์ ซึ่งถือเป็นการจัดการต้นไม้ที่ปลูกอย่างครบวงจร เพื่อให้ประชาชนมีความอยู่ดีกินดี มีสุขภาพที่ดีตลอดไป “ธนาคารต้นไม้” ธนาคารแห่งภูมิปัญญาของคนได้ ที่กำลังขยายแนวคิดไปสู่ชุมชนต่างๆทั่วประเทศ เพื่อให้กลายเป็นสังคมปลอดหนี้้อย่างแท้จริง “การไม่เป็นหนี้ คือ ชีวิตที่มีความสุข”

กัญญภัต จันทรทอง

โครงการบัณฑิตอาสา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

20 กุมภาพันธ์ 2552

อ้างอิง

พวงษา ชูแนม. 2552 , ให้สัมภาษณ์ 21 มกราคม

ว่าที่ ร.ต. ไสว แสงสว่าง. 2552 , ให้สัมภาษณ์ 13 กุมภาพันธ์

ธนาคารต้นไม้. 2550. เอกสารธนาคารต้นไม้(ออนไลน์). สืบค้นจาก :

<http://www.treebankthai.com/vdo/20081214137251.doc> [21 มกราคม 2552]